

σεως τῶν ὀπτικῶν ἐργαλείων καὶ τῆς θαυμαστῆς ἐπιμελείας τῶν ἀστρονόμων.

Τὰ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἰσχυρότερα ἀποβαίνοντα τηλεσκόπια, καταβαίνοντα μέχρι τῶν ἀλλοτρίων σχεδὸν σημείων τοῦ διαστήρου οὐρανοῦ, θέλουν αὐξήσει βεβαίως τὸν ἀριθμὸν τῶν μικρῶν πλανητῶν μέχρι τῶν τριάκοντα. Ἡ θεωρία τῆς σελήνης, τῆς ὁποίας αἱ θέσεις ὁδηγοῦσι τὸν ναυτίλον καὶ τὸν περιηγητὴν εἰς τὰς ἐρήμους τῶν ὠκεανῶν καὶ τῶν ἀγνώστων χωρῶν, θέλει τελειοποιηθῆ, καὶ ἀντὶ τοῦ περὶορίζεται εἰς ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος ἀκριβεῖς προρρήσεις. θέλει ὑπερβῇ μᾶλλον ἢ δύο ἑκατονταετηρίδων διάστημα. Νέαι σελήναι θέλουν, ὡς καὶ κατὰ τὰ τελευταία προηγουμένα ἔτη, προστεθῇ εἰς τὰς ἤδη γνωστας περὶ τὸν Κρόνον, τὸν Οὐρανὸν καὶ τὸ Ποσειδῶνα, ἴσως καὶ περὶ τὸν Δία καὶ τὴν Ἄρρηδίτην. Ἐκλείψεις ἀξιώλογοι δὲν θέλουν συμβῆ τῷ 1853. Οἱ οὐρανοσκόποι, οἵτινες, κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1851, εἶχον συνέλθει εἰς Νάρονηγιαν καὶ εἰς Βρωσίαν διὰ νὰ παρατηρήσωσι τὴν τότε συμβᾶσαν ὁλοσχερῇ τοῦ ἡλίου ἐκλείψιν, δὲν θέλουν πλέον συνέλθει ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰμὴ ἐν ἔτει 1861, καὶ τοῦτο εἰς Ἀλγερίαν. Ἐπίσης οὐδεὶς κομήτης ἐκ τῶν ἐχόντων ἐγνωσμένην περίοδον, θέλει ἐπανελθεῖν τῷ 1853. Ὁ κομήτης ὅστις περιεμένετο τῷ 1848 δὲν ἐφύλαξε τὴν ὑπόσχεσίν του· καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀστέρες οὗτοι εἶναι ἀκριβεστάτοι τοῦ λόγου αὐτῶν τηρεται, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ προειρημένος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν δοθεῖσάν αὐτῷ συνέντευξιν μόνον ἐνεκα παραδόξου τινὸς ἀνωμαλίας τῶν οὐρανίων ἀδύσσεων.

Ἀλλ' ἂν οὔτε κομήτας, οὔτε ἐκλείψεις θέλωμεν εἶχει κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, θέλωμεν ὅμως γνωρίσει κάλλιστα τὴν γεωγραφίαν τῆς σελήνης, τὴν ὁποίαν, χάρις εἰς τὰ μεγάλα ὀπτικὰ ἐργαλεῖα, οἱ ἄνθρωποι εἰσπορῶν νὰ παρατηρήσωσι σήμερον τοσοῦτον καλῶς ὅσον ἀπὸ τοῦ Περνασσοῦ δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὰς πέριξ Ἑλληνικὰς κοιλάδας καὶ θαλάσσης. Ἡ γεωγραφία αὕτη τῆς σελήνης, ἢ μᾶλλον ἡ γεωλογία, διότι πρόκειται περὶ τῆς παρατηρήσεως καὶ περιγραφῆς ὅλων τῶν πεδιάδων, τῶν ἠφιστίων καὶ αὐτῶν τῶν βράχων τῆς σελήνης, θέλει ἀποκαλύψει εἰς ἡμᾶς τοὺς περιέργους νόμους καθ' οὓς εἶναι συγκεκριτημένοι αἱ γαίαι τῆς μεγάλης ταύτης καὶ ἐρήμου σφαίρας, ὅπου τίποτε δὲν μεταβάλλεται, τίποτε δὲν φέεται, ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε βροχαί, οὔτε ἄνθρωποι, οὔτε θάλασσαι, οὔτε ποταμοί, καὶ ἐτι ὀλιγώτερον ἔχουσιν ἢ σημεῖον τῆς ἐργασίας ἢ τῆς ὑπάρξεως ἐμψύων ὄντων ἐπὶ τοῦ Ἄρεως, ὅστις ἀπέχει τετρακοσιὰς πλείοτερον ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ Διὸς, ἐτι ἀπωτέρω ὄντος, διακρίνομεν τὰ ἀποτελέσματα πολλῶν ἐκ τῶν μετεωρῶν τῆς ἀτμοσφαίρας μας. Ἡ δὲ σελήνη οὔτε ἀτμοσφαῖραν, ὡς φαίνεται, ἔχει. Ὁ κατασκευάτης τὸ προαναμενομένον ὑπέρογκον τηλεσκόπιον Λόρδος Ῥόσσης ὑπεσχέθη νὰ δημοσιεύσῃ πλήρη μελέτην τῆς γεωλογίας τοῦ δορυφόρου μας, ἐκείνου περὶ οὗ πολλὰ ἤδη ἐγένοντο ἀξιώλογοι παρατηρήσεις. Τοιαῦτα ὑπόκειται προσεχῶς ἡ ἀστρονομικὴ ἐπιστήμη, ἐνῶ εἰς

μὲν τὴν Ἀγγλίαν, ἣτις εἶναι μία τῶν κυριωτέρων καθεδρῶν τῆς ἐπιστήμης ταύτης, μόλις ὑπάρχουσιν ἑκατὸν ὥραι κατ' ἔτος ἐπιτιθέσθαι εἰς ἐντελεῖς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἀφ' οὗ ἀφαιρεθῶσιν αἱ νύκτες καθ' ἃς τὸ φῶς τῆς σελήνης παρενοχλεῖ τὴν λεπτήν οὐρανοσκοπίαν ὅσον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας παρεμποδίζει τὰς κοινὰς παρατηρήσεις τῶν ἀστέρων. Ἐν Παρισίῳ αἱ ἐπιτιθέσθαι πρὸς οὐρανοσκοπίαν ὥραι δὲν ὑπερβαίνουσι τὰς 200 κατ' ἔτος. Ὅποια λοιπὸν ἀνακαλύψεις δὲν θέλουν γίνεσθαι, ὅταν τὰ μεγάλα ἀστρονομικὰ ἐργαλεῖα μετακομιθῶσιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν Ἀλπεων, τῶν Πυρναίων, τοῦ Ἰμαλάια τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν Κορδιλιέρων τῆς Ἀμερικῆς;

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται μυθώδες· καὶ ὅμως οἱ ἀστρονόμοι τῆς Εὐρώπης προβλέπουσιν ὅτι θέλει κατορθωθῇ ὅτις ἂν ἡμεῖς ἴδομεν καὶ βλέπωμεν πολλὰ τὰ θαυμάσια, τὰ τέκνα ἡμῶν θέλουσιν ἰδεῖ ἄλλα πολὺ θαυμασιώτερα.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν.)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ

(Ἰδ. Φυλλάδ. ΞΘ'.)

—ο—

Ἡ ἐν Ἑρμιόνη γεννηθεῖσα καὶ ἐν Τροιζῆνι τελευτήσασα Ἐθνοσυνέλευσις διήρκεσε τρεῖς μῆνας καὶ ἡμισυν, ἀπὸ τῆς 8. Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 5. Μαΐου. Ὁ γέρον μάλιστα τῆς Πελοποννήσου στρατάρχης, σπεύδων ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν συγκρότησιν αὐτῆς, εἶχε κατασκευάσει ἐν Ἑρμιόνη ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς Νοεμβρίου τοῦ 1826 ἔτους. Βαρέως εἰσέτι φέρων τὰ ἐκ τῆς ἀνταρσίας τραύματα, καὶ δυσχεραίνων περὶ τὰς κεφαλαιοτάτας πράξεις τῆς ἐν Ἐπιδάμῳ συνελεύσεως, ἤρχετο, δὲν λέγομεν νὰ ἐκδικηθῇ, διότι φιλέλδικος δὲν ἦτο ὁ Κωλοκοτρόνης, ἀλλὰ ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν μὲν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κατατρίβεισαν δὲ καὶ παρακμάσασαν ἐπιφρόνην, τὴν ἰδίαν. Ἦρχετο νὰ πατάξῃ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ὠνόμαζεν ἀριστοκρατίαν, καὶ ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ δημοκρατικοῦ στοιχείου. Καὶ ἐθριμάδευσαν μὲν τὰ σχέδιά του, ἐταλαφύθησαν ὅμως;

Πεποιήθησιν ἔχοντες ὅτι ὁ γέρον στρατηγὸς ἦτο φιλόπατρις, πιστεύομεν ὅτι εὐμνεῖς ἦσαν καὶ τότε πρὸς τὴν πατρίδα οἱ σκοποί του. Ἀλλ' ἐπὶ πολιτικῶν συζητήσεων καὶ διαρρυθμίσεων πολιτευμάτων καὶ νόμων, ὁ πατριωτισμὸς, ἐὰν δὲν φωταγωγῆται καὶ ὑπὸ τῆς λαμπάδος τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς συνέσεως, οὐχὶ μόνον εἶναι ἀνεπαρκής, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς ἐνίοτε. Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην οὐδ' αὐτὸς ὁ Κωλοκοτρόνης ἠγνόει· διότι πολλάκις

τὸν ἠκούσαμεν λέγοντα, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐν παραβολαῖς, ὅτι αὐτὸς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ ἐρύ-
τευσαν τὸ δένδρον τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀλλ'
ὅτι εἶναι ἀνάξιοι καὶ νὰ τὸ καλλιεργήσωσιν. Ἰδοὺ
διὰ τί, προσέθετεν, ἔστειλα τὸν νεώτερόν μου υἱόν
εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ νὰ φωτισθῇ καὶ ν' ἀποτελειώσῃ
μετ' ἄλλων πεπαιδευμένων ὅ,τι ὁ πατὴρ του καὶ οἱ
σύντροφοί του δὲν ἐγνώριζον νὰ πράξωσι.

Καὶ ὁμῶς ἦτο θνητὸς, φορῶν σάρκα· κατέστρεψε
κυβέρνησιν ἐκπροσωποῦσαν ὅπως δὴ ποτε τὴν τάξιν,
τὴν παιδείαν, καὶ τὴν βαρύτητα, καὶ ὑποκατέστησε,
κατὰ τὴν κρισιμωτάτην μάλιστα ἐκείνην ἐποχὴν,
ἄλλην, ἐκ τῶν τριῶν μελῶν τῆς ὑποίτης, τὸ μὲν, ὡς
λέγει σύγχρονός τις ἱστορικός, (*) ἐνέπηξε φάσγανον
εἰς τὸ στῆθος ἐκείνου ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὁποίου
εἶχε διαρρήξει τὰ ἐκ τοῦ ἱμάτιου, τὸ δὲ ἀπέλαυνεν ὑ-
πολήψας ὅσον ἐνδέχεται ἀμφιβόλου, καὶ τὸ τρίτον
ἦτο ἴσως ὁ ἐντελέστερος βλάξ ἀπάσης τῆς Στερεᾶς
Ἑλλάδος.

Εἶπομεν ὅτι τέσσαρες σχεδὸν μῆνας διήρκεσεν ἡ
συνέλευσις, καὶ ὁμῶς τρεῖς μόνον ὑπῆρξαν αἱ ἀξιαί
λόγου πράξεις τῆς, τὰς ὑποίτης ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ
καταρτήσῃ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐν μιᾷ ὥρᾳ· ἡ ἀναγόρευσις
τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου
καὶ τοῦ στολάρχου. Εἰς ταῦτας δὲ δὲν συμπεριλαμ-
βάνομεν καὶ τὸ σύνταγμα· οὐχὶ μόνον διότι ἐπιψη-
φίσθη κατεσκευασμένως, καὶ ὑπ' ἀνδρῶν εἴτε ἀδοκί-
μων, εἴτε μετρίως μελετητάντων τὰ ἀντιπροσωπικά
πολιτεύματα, ἀλλὰ καὶ διότι, λακτισθὲν μετ' ὀλίγον
ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ὡς ἀπροσφύς, ἢ μᾶλλον ὡς
περιέχον ἀπάσας τὰς δημαγωγικὰς ἀρχὰς τῶν ἐπα-
ναστατῶν τοῦ 1793 καὶ 1820 ἔτους, ὡς ἔγραφε
καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ὁ κόμης Βούλγαρης, (**) δὲν συν-
ετέλεσεν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἐξασκήσῃ τὴν γλῶσσαν ῥητό-
ρων τινῶν τῆς συνέλευσεως καὶ τῶν παρεισάκτων εἰ-
σηγητῶν του, καὶ νὰ παρέξῃ πρῶτον μὲν ἐργασίαν,
βεβαίως ἀεὶ καὶ εἰς τὴν καλλιγράφον δεξιάν γνωστοῦ
τινὸς διδασκάλου, δεύτερον δὲ τροφήν εἰς τὰ εὐρω-
πειῶντα πειστήρια τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας, καὶ τρί-
τον ἀφορμὰς εἰς τὰ κεραυνόβόλα ἄρθρα τοῦ ἐν Ἰδρᾷ
Ἀπολλωρος.

Ἰννομάσαμεν τοὺς εἰσηγητὰς τοῦ συντάγματος πα-
ρεισάκτους, ἀλλ' ἡ λέξις μόνη δὲν ἐρμηνεύει τὸ πρᾶγ-
μα. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ συνελείσει ἐπιρροὴ ἦθελεν
ἀφ' ἑκτὸς Σύνταγμα· ἀλλὰ τὸ Σύνταγμα εἶχεν ἀνάγ-
κην συντακτῶν. Ναι μὲν ὑπῆρχέ τις πληρεξούσιος,
(ἀδελφὸς, ῥητέον ἐν παρενθέσει, καὶ αὐτῆς τῆς Ἀλβανι-
κῆς, ὅστις, ἐξωγαγκάσας ἔχων τὰ τέσσαρα θυλάκια
τοῦ δι' ἐκτεταμένων σχεδίων πολιτευμάτων, καὶ στρα-
τιωτικῶν κινήσεων, καὶ ἄλλων πολυτίμων κυβερ-
νητικῶν διατάξεων, ἐπαδείκνυε δεκάκις καθ' ἑκάστην
συνεδρίαν τὰ πλουσιοπύχονα ἐκείνα χρυσωρυχεῖα
ἀλλ' ἡ συνέλευσις ἠθέληεν ἐπιτροπὴν περιέχουσαν ὅ-

λας τὰς ἱκανότητας. Ὡς γνωστὸν δὲ, αἱ ἱκανότητες
πρὸ εἰκοσιᾶς ἔτων δὲν ἐπλημμύριζον τὴν Ἑλλάδα,
οὐδὲ συγκατένευον πλέον αἱ ὑπάρχουσαι νὰ ἐρίζωσι
περὶ πολιτευμάτων, ἐνῷ, ἐὰν ἐπέπρωτο νὰ σωθῇ ἡ
πατρίς, ἡ σωτηρία αὐτῆς ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ἐξ ὧθεν. Ἀ-
φοῦ λοιπὸν διώρισεν ἐκ τῶν σπλάγγνων αὐτῆς καὶ
τινας τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων, προσεκάλεσε καὶ
τοὺς λαγιωτέρους τῶν παρεπιδημούντων ἐν Τροιζίνι
ἀκροατῶν. Οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ οὗτοι καθίσταντο τόσῳ
μᾶλλον ἀναγκαῖοι, καθόσον τὰ σοφώτερα τῶν με-
λῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ὡς ὁ Ζωγράφος, ὁ Τρικούπης, ὁ
Πολυζωΐδης καὶ ἄλλοι τινές, εἶχον παραιτηθῇ,
« πεισθέντες, ὡς ἔγραφον, μετὰ ἱκανὴν ἐξέτασιν, ὅτι
εἶναι ἀδύνατον εἰς κάθε φρόνιμον καὶ εἰλικρινῆ πα-
λίτην νὰ συντάξῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν σύνταγμα πο-
λυχρονίου διαρκείας. κ. τ. λ. »

Μετὰ πόθεν ἀνακαλῶ σήμερον εἰς τὴν μνήμην μου
τοὺς τρεῖς ἐκείνους εἰσηγητὰς, τῶν ὁποίων τὴν κόνην
καλύπτει ἀπὸ πολλοῦ ψυχρὸν μάρμαρον. Ἐναυλον
ἔχω εἰσέτι καὶ τὴν ἀκάθεκτον καὶ φιλοσκοῦμνονα τοῦ
Κλονάρου ῥητορείαν, καὶ τὴν θαλεράν καὶ εὐμελῆ τοῦ
Ν. Σκούρου φωνήν, καὶ τὸν ἐμυδριθῆ λόγον τοῦ Γρ.
Σούτσου. Πειστικῇ τφόντι ἦτο ἡ εὐγλωτία των, ἀλ-
λά δὲν ἐπειθε καὶ πάντοτε τοὺς πληρεξουσίου· διότι,
τῷ κριῶ ἐκείνῳ, ὁ νομομαθὴς ἢ συνήγορος ἐθεωρεῖτο
ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σωκράτους, ὅπως ἐθεωρήθη
οὗτος ὑπὸ τῶν κατηγορῶν του, ἱκανὸς, δηλαδὴ, τὸν
ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν συνέστη ἕρις
βαγδασιώτατη ἐκ τῶ Κυβερνήτης ἔπρεπε νὰ κηρυχθῇ ἀ-
νεύθυνος ἢ ὑπεύθυνος, ἢ, ὅπως ἐλέγετο τότε, ἀπαραδί-
αστος. Οἱ εἰσηγηταὶ μετὰ τινῶν ἄλλων πληρεξουσίων,
ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἢ εἶχον μελετήσει προσεκτικώτε-
ρον, ἢ παρεκαλοῦθον ἀβασανίστως τὰ εὐρωπαϊκά
πολιτεύματα, ὑπεστήριζον τὴν πρώτην δόξαν· ἀλλ'
ὁ πολὺς ὄχλος δὲν εἶχε μὲν γνώμην, διότι ξέναι
ἦσαν εἰς αὐτὸν αἱ συνταγματικαὶ θεωρίαι, ἀλλ' ἐρο-
θεῖτο. Ἐροθεῖτο μὴ ἐζήτουν ν' ἀπατήσωσιν αὐτὸν οἱ
εἰσηγηταί, καὶ μὴ ὁ Κυβερνήτης, ἀναδεικνύμενος ἀ-
νεύθυνος, ἐκτραπῇ ἀυστόλως εἰς πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀ-
θέμιτον, ἐνῷ τὸ βάρος τῶν σοφῶν του παρεκτροπῶν
ἦθελε πίπτει εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἥττον αὐτοῦ σο-
φωτέρων ὑπουργῶν.

Εἰς μάτην οἱ τρεῖς νομομαθεῖς εἰσηγηταὶ ἐκένω-
σαν ὁλόκληρον τὴν φαιέτραν τῶν συνταγματικῶν αὐ-
τῶν ἐπιχειρημάτων! Εἰς μάτην ἀνεσκάλευσαν ἀπά-
σας τὰς δημοσιογραφικὰς βιβλιοθήκας τῆς Γαλλίας
καὶ τῆς Ἀγγλίας! Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους δὲν
ἀντεπάλαιον μὲν διὰ λόγων, ἀλλὰ δὲν ἐνέδιδον.

Ἡ συζήτησις καθίστατο οὕτω ἀταλεύτητος, καὶ
οἱ εἰσηγηταὶ ἀπαυδήσαντες, ἐραίνοντο ἔτοιμοι νὰ ρί-
ψωσι τὰ ἀσπίδας καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Ἀλλ' εἰς ἐξ αὐτῶν, ἀθλητικώτερος τῶν ἄλλων,
ὡς στρατιώτης ὅστις καὶ ἀποθνήσκων ἀρπάζει τὸ ὄ-
πλον καὶ στέλλει νέον τραῦμα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, « εἰς
τὴν ζωὴν τῶν γονέων μου », διεσάλπισεν ἐντόνως
καὶ βροντοφώνως, « δὲν θέλομεν νὰ σᾶς ἀπατή-
σωμεν ».

(*) History of the Greek revolution. By Thomas Gordon. Vol. II. p. 366.

(**) Βασιλεὺς ἡ πρὸς τὸν Κόμητα Νεσσελρόδην τῆς 2-44
Δεκεμβρίου 1838. ἐκ Πόρου.

Καὶ ἐν ἀκρεῖ τὸ κενόφρωνες τοῦτο βουλευτικὸν ἐπιχείρημα κατέπεισε τοὺς δισταζόντας, καί, πλην δύο ἢ τριῶν, ὅλοι ἐνέδωκαν εἰς τὸν εἰσηγητῶν τὴν πρότασιν.

Ὁ εἰσηγητὴς ἐκεῖνος, νέος ἱζίων τρέχων κατῆπιν σκιᾶς, ἀπέθανεν ἀθλῶν ὑπὲρ ιδέας τὴν ὁποίαν ἐθεράπευε μὲν ἀλλὰ δὲν ἐπίστανεν, ὑπὲρ τῆς συγχωνεύσεως τῶν πολιτικῶν μερίδων.

Τὴν ἀνάγκην τῆς συγχωνεύσεως τῆς νομοταξτικῆς ἐξουσίας εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς μόνου, εἶχον πρὸ πολλοῦ αἰσθανθῆ οἱ Ἕλληνες. Εὐκταῖον δὲ ἦτο ἂν ὁ εἰς οὗτος, συνάπτων ἐν ἑαυτῷ καὶ πολιτικὴν καὶ πολεμικὴν ἀρετὴν, ἀνὴρ παῖζον ἐξ ἐφόδου ἀπάσας τὰς κυβερνητικὰς ἡνίας. Ἀλλ' ὁ δεσποτισμὸς, εἶχε, φαίνεται, ἰσοπεδώσει καὶ αὐτὰς τὰς εὐφυΐας, καὶ παρὰ τὴν ἀνδρείαν, οὐδὲν ἄλλο ἀληθῶς ἐξοχὸν ἀνεφάνη ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἐνναετὲς διάστημα τοῦ ἀγῶνός της.

Ὁ Ματακίδης πρῶτος, χρηστὸς καὶ φιλόπατρις ἀντιπρόσωπος τῆς Σάμου, ἐπρότεινεν ἐν Ἑρμιόνη τὴν ἐκλογὴν ἑνὸς κυβερνήτου. Ἡ ἰδέα αὕτη καλλιεργηθεῖσα ἐκαρποφόρησεν, ἡ δὲ παραδοχὴ αὐτῆς κατήντησε μάλιστα ἀναπόφευκτος, ἀφοῦ δύο Ἀγγλοὶ ἀναδείχθησαν ἢ ἐπρόκειτο ν' ἀναδειχθῶσιν ἀπὸ αὐτοῦ κυρίαρχοι ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Οἱ πλείστοι δὲ ἐδόξαζον ὅτι ὁ κυβερνήτης ἔπρεπε νὰ εἴναι μὲν Ἕλληνας τὸ γένος, νὰ προσκληθῇ δὲ ἐξωθεν.

Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ὑπῆρχε διαφωνία· ὁ μὲν Κωλοκοτράνης, ὅστις, ὡς φαίνεται, πρὸ τῆς συγκροτήσεως τῆς Συνελεύσεως, διὰ νὰ καταπείσῃ τὸν κατατρέξαντα αὐτὸν Κουντουριώτην νὰ μεταβῇ εἰς Ἑρμιόνην, ὑπέσχετο πρὸς αὐτὸν τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ ὡς μόνου κυβερνήτου, ἀποθέσας τὸ προσώπιον ἐπρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Καποδίστρια, ἄλλοι δὲ ἐπρωτίμων ἐγκριτὸν τινα τῆς γείτονος Ἑπτανήσου, ἄλλοι ἤθελον τὸν Κουντουριώτην, καὶ ἄλλοι οὐδὲνα ἐξ αὐτῶν. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι, ἐνῶ ὁ Καποδίστριας ἀνηγορεύθη ἐν Τροιζήνι τὴν 28 Μαρτίου, μετὰ δύο ἡμέρας, ἦτοι τὴν 30 παρουσιάσθη κατὰ πρῶτον ἀναφορὰ τοῦ γέροντος τῆς Πελοποννήσου στρατάρχου, γεγραμμένη ἐν Ἑρμιόνη τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, δι' ἧς, δημοσιογραφῶν ὁ ὁρσιβίειος οὗτος στρατιώτης, ἐπεκαλεῖτο τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο δόγμα « οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, » καὶ ἐπρότεινε τὸν ἐκλεγθέντα ἤδη Καποδίστριαν. Συγχρόνως δ' ἔλεγεν ὅτι « δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν Κόχραν καὶ τὸν Τσώρτς διὰ νὰ εὐτακτῶμεν τὸ ναυτικὸν καὶ τὸν στρατὸν. »

Ὁ Κόχραν, τὸν ὁποῖον ἀνεμύνομεν ὡς ἄλλον Μεσσίαν, οὐτινος τὸ ὄνομα εἶχε μεγαλύνει διετὴς προσδοκία, ὅστις ἦλθεν ἐπιδεικνύων ὡς περὶ ἡλίου δυσμὰς σκιὰν γίγαντος, καὶ ἀπῆλθεν ἡλίου μεσουρανοῦντος βραστάζων ἐπ' ὤμιον τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ σκιάν, σκιὰν νάννου, εἶχε φθάσει περὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου. Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀναγνώσῃ τις τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Συνελεύσεως ἀλληλογραφίαν, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ βαθύως τιτρωσκομένην τὴν ἐθνικὴν του φιλοτιμίαν. Καθήμενος ἐκτάδην ἐντὸς τοῦ πλοίου του ἐξε-

τάξεν ὁ ἀλλάφυλος ἐκεῖνος ὑπηρέτης, νοουθετίας, καὶ ἐπιπλήξεις, καὶ ἀπειλὰς κατὰ τῆς δεσποίνης αὐτοῦ Συνελεύσεως, καὶ ἐκείνη ὀργισθεῖσα ἤκουεν αὐτὰς, καὶ οὐδὲ καὶν δι' ἀξιοπρεπείας τινος ἀπαντήσεως ἐζήτει νὰ ὑπεκφύγῃ τὰ βέλη! Τὸ σκότῃ ἡ πολιτικὴ ἀνικανότης τῶν διευθυνόντων τὴν συνέλευσιν τῆς Τροιζήνης! Κατέκρινε, καὶ δικαίως, τοὺς στρατιωτικὰς ὡς τοὺς κατέκρινε καὶ ὁ Καραϊσκάκης πρὸ αὐτοῦ, κατανάλεικοντας πολὺτιμον χρόνον εἰς ἐρίδας περὶ τόπου συνελεύσεως καὶ περὶ ψηφίσεως νόμων τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἡ κυβέρνησις ἔσχε νὰ ἐρασιμῶσῃ, οὐδ' οἱ κυβερνώμενοι ἐσέδοντο, ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ ἐθερίζον ἀπὸ περὶ τὸν ἑαυτοῦ περὶ τὴν πατρίδα, καὶ ὅμως, παρὰ τὸν Κίττον Τζαβέλλαν, οὐδεὶς ἄλλος ἠσθάνθη τὴν ἐπίπληξιν! Αὐτὸς μόνος, ἀπεκδυθεὶς ἐν ἀκρεῖ γελόειαν πληροξυσιότητα, ἐδραμεν εἰς Ἀττικὴν διὰ νὰ παρασταθῇ μάρτυς αὐτόπτης τῆς περὶ τὸ καλυμδὼν ἐπιτηδεύματος τοῦ γενναίου στολάρχου.

Ὁ Κόχραν ἀπῆται, πρὶν ὀρκισθῇ, νὰ γνωρίσῃ τὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ ὑπηρετήσῃ διότι ἡ μὲν διοικητικὴ ἐπιτροπὴ εἶχε διαλυθῇ, ἡ δὲ ἀντικυβερνητικὴ δὲν εἶχε εἰσέτι ὀνομασθῇ. Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ διαφωνία τῶν πληρεξουσίων ὡς πρὸς τὰ μέλη τῆς προσκαίρου ταύτης κυβερνήσεως· ἕκαστος ἐνέμενεν εἰς τὸ νὰ διορισθῇ ἢ αὐτὸς ἢ ὁ ὑποψήφιός του, καὶ ἐνέμενε τοσοῦτω ἐμπαθῶς, ὥστε ἐπὶ ὁλοκληρώσεως ἡμέρας ἐπανελαμβάνετο μὲν σφοδρώτερον ἢ ἔρις, ἀπελύετο δὲ ἀπρακτος ἡ συνέλευσις. Τότε ἐπροβλήθησαν ὡς κυβερνήται τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Μπαρλάς, καὶ ὁ Πρασάς, καὶ ὁ Σκορδάκης, καὶ ὁ Σκορδίλης, καὶ ὁ Σακκέτος, καὶ ὁ Σακκόραφος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, ἐντιμὰ μὲν πολῖται, ἀνέκατοι ὅμως καὶ νὰ κρατήσωσι περὶ ἀλλανσκάρου κατκποντιζομένου.

Ὁ Κόχραν δὲν ἐνόει πότεν ἡ τόση διαίρεσις. Συνειθισμένος ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου καὶ αἱ θερμότεραι ἀντιστάσεις ὑποχωροῦσιν ἐνώπιον τῶν ἀξιώσεων καὶ αὐτῶν τῶν ἐπαισιωδεστέρων συνταγματικῶν τύπων, ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ τὴν Συνέλευσιν, ὡς ἄλλος παιδαγωγός, τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ διὰ νὰ κατορθώσῃ ἐπὶ τέλους τὴν ἐκλογὴν. « Διαφωνεῖτε, ἔγραπεν, ἐξ αἰτίας ἀντιζηλιῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν προσώπων; Ἡ λύσις εἶναι ἀπλουτάτη· ἂς γράψῃ ἕκαστος τὸ ὄνομα τοῦ ὑποψηφίου του εἰς ψηφοδέλτιον, καὶ ἂς τὸ ῥάψῃ εἰς τὴν κάλπην. Καὶ ὅστις λάβῃ πλείονας ψήφους ἂς ὀνομασθῇ πρόεδρος, ὁ δὲ μετ' αὐτὸν ἀντιπρόεδρος, καὶ οὕτω καθεστῆς. »

Ὁμολογητέον ὅτι, ἐν μετὰ τὴν νοουθεσίαν ταύτην τοῦ παιδαγωγοῦ δὲν συνεφώνει ἡ συνέλευσις, εἶχε χάσιν καὶ μαστιγώσεως.

Ἐν τῷ αὐτῷ μεταξὺ τοῦ σάλου τούτου τῶν ἐρίδων, καὶ ταπεινώσεων, καὶ ἀπειλῶν, ὁ ναύαρχος Μισούλης, ἀρχαῖος χαρακτήρ, ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐγένωντο ἰσως οὐχὶ πολλὰ συνεχῶς καὶ αὐτὰ αἱ πολιτεῖαι τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Ῥώμης, ἥρως μεγάλᾳ πράξας διὰ μικρῶν, ἥρως ὁδηγήσας καὶ ἱκανὸς νὰ ὁδηγήσῃ πολλοὺς ἄλλους ἥρωας, ἦλθε δι' ἀναφορὰς ἀποπνεύσεως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀρραβώσιν ἀκραίως ἐκστάτην πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ ἦλθεν αὐτόκλητος

ν' ἀποθέσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ναυάρχου, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι θέλει τρέξει, εἰ καὶ παρηκμακῶς, εἰς νέους κινδύνους ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ νέου ἀρχηγοῦ.

Τοιαῦται πράξεις, ἐν ὧρα μάλιστα διχοστασιῶν γινόμεναι, ὅτε ἕκαστος ζητεῖ νὰ ἀρχῇ, ὅτε ἕκαστος ἀφηγιάζων πρὸς πάντα χαλινὸν, ἀγωνίζεται νὰ ὑποκαταστήσῃ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον τὴν ἰδίαν θέλησιν, ἀρκοῦσι νὰ δοξάσωσι βίαν ὁλόκληρον.

Ὁ Τσώρτς, διαρισθεὶς ἀρχιστράτηγος ἀπασῶν τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, ὤρκισθη ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τὴν 3 Ἀπριλίου, ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἦλθε δὲ φορῶν ρουστανέλλαν.

Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἡ διαφορὰ, ἡ μεταξὺ τοῦ ὅρκου τούτου καὶ τοῦ ὅρκου τοῦ Κόχραν.

Ὁ μὲν Κόχραν ὀρκισθεὶς ἐπὶ τοῦ ξίφους του εἶπεν ὅτι, « θέλει δουλεύσει πιστῶς τὴν Ἑλλάδα, καὶ θέλει χύσει ὑπὲρ αὐτῆς τὸ αἷμά του, ὅταν καὶ ἡ Ἑλλάς φανῇ πιστὴ εἰς ἐαυτήν. »

Ὁ δὲ Τσώρτς βαλὼν τὴν χεῖρα καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἐπὶ τῆς σπάθης του, « Ὁρκίζομαι, εἶπεν, ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου ὄντος καὶ τῆς Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως, νὰ ὑπηρετήσω εἰς τὸν ἀγῶνά των ὑπὸ τὴν σημαίαν των, καὶ διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, νὰ πείθωμαι εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους τῆς, καὶ νὰ ὑπακούω εἰς τὰς διαταγὰς τῆς διοικήσεώς τῆς. »

Ὁ πρῶτος ὤμοσεν ὅρκον διλήμματος, ἐφεκτικόν, ἀμφίστομον ὡς ἡ μάχαιρα ἐρ' ἧς ἔβαλε τὴν χεῖρα, ὅρκον στηλιτεύοντα ξένην καρδίαν, καὶ προσημαίνοντα τὸ πρόσκαιρον καὶ φιλοκερδὲς τῆς παρ' ἡμῖν διαμονῆς τοῦ ὀρκισθέντος.

Ὁ δεύτερος ἀνέπτυξεν ἐξ ἀρχῆς τὴν Ἑλληνικὴν του καρδίαν, καὶ διεδήλωσε τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασιν τοῦ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ συναποθάνῃ μετὰ τῶν νέων συμπολιτῶν του.

Καὶ ὁμῶς ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐθεωρήσαμεν τότε τὸν ὅρκον τοῦ πρώτου ἐν Τροιζήνι, ὡς βαθυτάτης διπλωματικῆς περινοίης ὑπαγόρευσιν.

Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Τσώρτς πρὸς τὴν συνέλευσιν ὅτε εἰδοποιήθη περὶ τῆς ἀναθεθείσης πρὸς αὐτὸν ἀρχιστратηγίας. « Δυσάρεστος, ἔγραψε τὴν 1. Ἀπριλίου, θέλει ἀποδῇ ἡ θέσις μου εἰάν δεχθῶ τὴν ἀρχιστратηγίαν εἰς ὥραν καθ' ἣν δὲν θέλω δυνῆθαι νὰ σώσω τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ ἀρμόδιος καιρὸς παρῆλθε, καὶ ἡ διεύθυνσίς μου δὲν θέλει φέρει κανὲν αἴσιον ἀποτέλεσμα· ἐξ ἐναντίας θέλει ἀμαυρωθῇ καὶ αὐτὴ μου ἡ ὑπόληψις ὅταν ἀκουσθῇ ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἐκυριεύθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου. Τί πλεῖστον δύναμαι νὰ πράξω ἀφ' ὅσα ἐπραξεν ὁ γενναῖος Καραϊσκάκης καὶ ὁ στρατὸς του; Φοβοῦμαι μὴ ἐκστρατεύων σήμερον ἄνευ προπαρασκευῆς εἰς Ἀθήνας, σὺν βλάβῃ. Σὰς λέγω δὲ ταῦτα ἐπιθυμῶν νὰ μὴ συλλάβετε ψευδεῖς ἐλπίδας κτλ. »

Ὁ ἀρχιστράτηγος ἐπροφάτευσεν. Τὴν 22 Ἀπριλίου ἐφονεύθη ὁ Καραϊσκάκης, τὴν ἐπισύσαν κατεστράφη ὁ στρατὸς του, καὶ μετὰ ἓνα μῆνα παρεδόθη ἡ ἀκρόπολις εἰς τὸν ἐχθρόν.

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν τοσούτων ἀνιαρῶν εἶχε καὶ τὰ

κωμικά τῆς ἡ Συνέλευσις. Μανουσάκης τις παρουσιάσθη ἐξαιτῶν συνδρομὴν διὰ νὰ ἀνορύξῃ θησαυρὸν οὐτινος τὴν ὑπαρξίν ἐγνώριζεν, ὡς ἔλεγεν. Ἀλλὰ μόλις ἐγένετο τοῦ Μανουσάκη ἡ πρότασις, καὶ ἐνεφανίσθησαν καὶ ἄλλοι ἀξιούντες ὅτι ἐγνώριζον ἐπίσης τὸν θησαυρὸν τοῦτον, καὶ ἐζήτουν ἀμοιβὰς διὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψωσι. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ συνέλευσις ἐκείνη εἶχε πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τὸ προτέρημα τῆς εὐπιστίας· διότι οὐ μόνον πολλὰκις συνεζήτησε τὰ περὶ τῆς μυστηριώδους ταύτης Καλλιφορνίας, ἀλλὰ καὶ ἔγγραφον εὐχαριστήριον πρὸς τὸν Μανουσάκην ἐξέδωκε.

Τὸν Μανουσάκην ὁμῶς, ὡς φαίνεται, δὲν εὐχαρίστων τὰ ἔγγραφα, ἀς ἐξεδίδοντο καὶ ὑπὸ ἐθνοσυνελεύσεως· διότι, μεταβὰς εἰς Ναύπλιον, κατέλυσε μετὰ καὶ ἄλλων ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Νοταρᾶ, καὶ παραβιάσας τὰ κλεῖθρα ἐσύλησε τὰ πολυτίμα ἐκείνου ἐπιπλα. Οὕτω ὁ θησαυρὸς ἀνεκαλύφθη καὶ ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς συνελεύσεως.

Ἰταλὸς τις, Ἀντώνιος Κανέλλας ὀνομαζόμενος, ἀνὴρ κάτοχος τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ὑπέσχετο ἀναφορὰν δι' ἧς ἐζήτηι νὰ παραχωρηθῇ πρὸς αὐτὸν οἰκία ἐν Ναυπλίῳ διὰ νὰ στήσῃ τυπογραφεῖον καὶ νὰ ἐκδίδῃ ἐφημερίδα Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἀνεγνώσθη ἐπὶ συνελεύσεως, ἀλλ' ὡς κακῶς συντεταγμένη παρείχε πολλοῦ δυσκολίας πρὸς τὸν ἀναγνώστην.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως ὁ Κανέλλας, πλησιάζας τὸν ἀναγνώσαντα τὴν ἀναφορὰν, τὸν εὐχαρίστησε μὲν, ἀλλὰ τὸν ἠρώτησε συγχρόνως διὰ τί ἐφαίνετο δισταζὼν ὅτε ἀνεγίνωσκεν αὐτήν.

« Διότι, ἀπεκρίθη παλλὰ ἀφελῶς τρώοντι ὁ νέος γραμματεὺς, ἡ σύνταξις ἦτο σκοτεινὴ, καὶ ἀσαφὴς ἡ ἐννοια. »

Καὶ ἀμέσως ὁ Κανέλλας, ἐξερθεὶς ὅλος ὑπ' ἀκατασχέτου ὀργῆς, εἰσῆλθεν εἰς καφεπωλεῖον βατταρίζων λέξεις ἀσυναρτήτους, ἐπειδὴ ἦτο βραδυγλωσσος, καὶ ἔγραψε τὸ ἐφεξῆς ἐπιστόλιον·

« Signore,

La mia petizione che fu da voi tradita e non tradotta fu letta nell' assemblea Nazionale. Povero Tasso! Povero Tasso! Povero Tasso!

DR. CANELLA. »

Ἀλλὰ ποία ἡ σχέσις τοῦ Τάσσου πρὸς τὸν μεταφραστὴν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Κανέλλα; Ἀφοῦ ἐσφράγισεν καὶ ἔστειλε τὸ ἐπιστόλιον ὁ Ἰταλὸς δόκτωρ, ἐζήγησε πρὸς τὸν νέον σύντροφόν του τὸ αἶνιγμα.

Μεταφραστὴς τῆς ἀναφορᾶς ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Ζακύνθου Δημήτριος Γουζέλης. Ὁ Γουζέλης οὗτος, ἔχων καὶ πνεῦμα ὀξὺ καὶ φαντασίαν ζωηράν ὡς ὅλοι οἱ συμπατριῶταί του, ἐλάτρευε τὰς Μοῦσας καὶ ἰδίως τὰς προστάτιδας τῆς ποιήσεως. Πρὸ τοῦ ἀγῶνος μετέφρασε τὴν Ἀπελευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ τοῦ

Τάσσου διὰ στίχων, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος συνέγραψε Κωμωδίαν, ὁ Χάσης ἐπιγραφομένην. Ἀγνοοῦμεν δὲ ἐὰν καὶ ἄλλα ποιήματα ὀφείλῃ εἰς τὴν φιλομαθείαν του ἢ πρὸ τοῦ 1821 ἔτους φιλολογίᾳ. Μετὰ δὲ τὸν ἀγῶνα ἀπεδόθη προθύμως εἰς αὐτὸν, ζητήσας νὰ συστήσῃ συμμαχίαν μεταξὺ Ἀρσίου καὶ τῶν ἐννέα ἀδελφῶν. Ἐνῷ ἄρ' ἐφ' ἔφρα σπάθην ἀπρωρημένην εἰς τὴν ἀριστεράν καὶ προβάλα εἰς τὴν ζώνην, ἐκράτει διὰ τῆς δεξιᾶς τὴν γραφίδα τῆς Πολυμνίας καὶ τῆς Καλλιόπης, καὶ ἐδιθυράμβει ὕμνους θαυρίους καὶ ἄσματα πολεμιστήρια.

Ἀλλ' ἡ παιδεία τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου φιλολόγου καὶ στρατιώτου, ἦτο πολὺ κατωτέρα τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ πρὸς τὰ καλὰ ἔρωτός του. Ὡστε ὅλαι αἱ συγγραφαὶ καὶ μεταφράσεις αὐτοῦ, πλὴν ἰσως τοῦ Χάσης, ἀπέθανον ἀκατονόμαστοι ἅμα γεννηθεῖσαι.

Τὸν Χάσην, κωμωδίαν γραφεῖσαν ἐν διαλέκτῳ Ζακυνθίᾳ, ἀνέγνωμεν χειρόγραφον ἐν τῇ Ζακύνθῳ αὐτῇ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Ὑπόθεσις αὐτῆς, ἐὰν δὲν μᾶς λανθάνῃ ἡ μνήμη, ἦτο οἰκογενεαὶ τις σανδαλοποιῶ ἀιώνίως ἐρίζουσα, ἀιώνίως ἀερομένη, καὶ ἀιώνίως μεγαλαυχούσα ἐπὶ γενναιότητι, καὶ πλούτῳ, καὶ εὐγενείᾳ. Τὸ δράμα, ὡς τότε τοῦλάχιστον ἐνοήσαμεν, ἐστραπεῖτο καὶ ἐνόητος, καὶ ἐντέχνου πλοκῆς, καὶ περιπετειῶν δραματικῶν ἦτο ὅμως μεστόν πνεύματος, καὶ πνεύματος, οἷτως εἰπεῖν, ἐγχωρίου, εἰς ὃ εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἐμβατεύσῃ τις ἐὰν δὲν διατρέψῃ ἐν αὐτῇ τὴν πατρίδα τοῦ συγγραφέως.

Ἐπαναλαμβάνομεν ἐνταῦθα ἀπὸ μνήμης στίχους τινὰς τῆς κωμωδίας ταύτης.

Ὁ πατὴρ τῆς σανδαλοποιῶ οἰκογενεῆς ἐκχυθῶτο ὅτι παρὰ τὴν Ἰταλικήν, ἐσπούδασε κατὰ βάθος καὶ τὴν Ἑλληνικήν, καὶ τὴν Λατινικήν. Ὁ υἱὸς του ὁμοίως, ὅς τις ἐφαίνετο δυσπιστῶν, εἶπε πρὸς αὐτόν·

«Μὰ τόμου ξέρεις γράμματα στὸ Ἑλληνικὸ βαθεῖα
ἓνα τροπάρι ξήγησε.

ΠΑΤΗΡ. Μπρὲ μὲν πηννταρία.

ΥΙΟΣ. Τί θὲ νὰ πῇ τὴν ἀγριοπὸν καὶ τί τὸ γαυρωμένην, τὸ ἀκρατῶς βακχίσασαν, τὸ ἄσπεμνα ἐξοιστρουμένην, Κόσμου καθέλες πανεθενῶς, τὴν ἀμαρτίαν ποῦ ἔχει, Καὶ τὸ ἀρκύων τὸ οὐς ἔλκυσε, π' ὁ νοῦς μου δὲν κατέχει, Τὸ ἐκὼν, τὸ πρὶν, τὸ σαρκωθεῖς, τὸ σῶζεις, τὸ εὐεργέτα; Ἐτοῦτα τώρα νὰ σὲ ἰδῶ ἂν ξέρης ξήγησέ τα.

ΠΑΤΗΡ. Τ' ἀγριοπὸν τοῦτο π' ἀκούς, κ' ἐκεῖ τὸ γαυρωμένην,

Πῶς ὁ Δαυὶδ ἀπάντησε γυναῖκα γαυριασμένην.
Τὸ ἀκρατῶς βακχίσασαν, τὸ ἄσπεμνα ἐξοιστρουμένην,
Πῶς καθόνταν σὲ μὲν παχὺὰ γαϊδάρα ξεστρωμένην.
Τὴν ἀμαρτίαν πανεθενῶς, τοῦ κόσμου τὸ καθέλες,
Πῶς τὴν ἐστένευ' ὁ Θεὸς νὰ κἀτῇ στῆς καθέχλαις.
Καὶ τὸ ἀρκύων τὸ οὐς ἔλκυσε, στὸ λέω τώρα τώρα,
Τὸ πρὶν, πῶς κάμναν πρίντιζι οἱ δοῦλοι τοῦ καθ' ὅρα.
Τὸ ἐκὼν δὲ, τὸ σαρκωθεῖς, τὸ σῶζεις εὐεργέτα,
Ὅλα αὐτὰ πῶς στὸ αὐτὶ ἔχει χρυσὴ βεργέτα.

ΥΙΟΣ. Καὶ τάχα ἔτο' εἶναι ὡς λές;

ΠΑΤΗΡ. Ἀμὲν δὲν σὲ γελάω,

Κ' ἐν δὲν πιστεύης εἰς ἐμὲ βῶτα τὸν Μαρτελάο.

Ὁ Μαρτελάος ἦτο διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς, ἰσως οὐχὶ πολὺ σοφώτερος τοῦ ἐξηγήσαντος τοσούτῃ εὐφυῶς τὸ τροπάριον.

Ἄλλοῦ ὁ υἱὸς τοῦ σανδαλοποιῶ προτείνει εἰς νέαν

τινὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν καυχώμενος ὅτι·

«Ἐχει τόπους ἄμετρος, ὅποσα εἶχε γένεια.»

Ἡ δὲ νέα ἐρωτᾷ·

«Μὴν ἔχουν λίγα τὰ μολλὰ, καὶ τζακιθοῦν τὰ κτένια;»

Μεταφορὰ ἀκριβῆς καὶ προσφυστάτη!

Καὶ ἐπειδὴ ὁ νέος σανδαλοποιῶς ἐξηκολούθει ἐπιμένων, ἡ νέα εἶπε·

«Τί μοῦ ἀρίσει τὴν αὐγὴν, ὁ ἥλιος πρὶν προβάλλῃ,
Νὰ κόβω τὰ μυριστικὰ νὰ βάνω στὸ κεφάλι;
Τὰ χιλιόκωκα νὰ πατοῦν, κ' ὅλο νὰ κ'ελαδίζουν,
Ἡ σκατομύτα ἡ τόντολα, γλυκὰ νὰ παγιδίζουν.
Σὲ καλαμάκια τρυφερὰ σάλτους τὸ καγκαρῆλι,
Εἰς τὸ κλαδί ὁ ξίνιζκας, στὴ φράκτη τὸ γαρδέλι.
Νὰ βλέπω βρύσας καὶ νερὰ, πολλὰ μοῦ ναστιμίζει,
Κ' εἰς τὰ ποτάμια ὁ σπορόκακος γλυκὰ νὰ καρκαρίζῃ.

Σύντομος μὲν ἀλλὰ χαριεστάτη καὶ ἐμφαντικωτάτη ἐξεικόνισις τῶν θελήτρων τῆς ἐαρινῆς φύσεως!

Ἵπῃρχε, καθόσον ἐνθυμούμεθα, καὶ ἄλλη σκηνὴ ἀστείωτάτη περὶ ὀρτύγων σαπρῶν καὶ δυσώδη ἀποπνεόντων ὁσμῆν, δυστυχῶς ὁμοίως οὐδ' εἰς στίχος ἐπέζησεν εἰς τὴν μνήμην μας.

Οὗτος λοιπὸν ὁ Γουζέλης μετέφρασε τὴν ἀναφορὰν τοῦ δόκτορος Κανέλλα· καὶ ἐπειδὴ ἡ μετάφρασις ἐλογίσθη ἀτυχῆς, ὁ Ἰταλὸς ἐσπευσε νὰ ἐλεεινολογήσῃ τὸν ἐξελληνισθέντα ἐποποιὸν συμπολίτην του.

Ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827. ἔτους, ὁ κλῆρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ μαχόμενος καὶ παρεδρεύων εἰς τὰ συμβούλια τοῦ Κράτους, ἀπένειμεν ἀξίας πολλοῦ λόγου ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα. Ζῶσιν εἰσέτι εἰς τὴν μνήμην ὅλων μας τὰ μακάρια ὀνόματα καὶ τοῦ πρωτοστάτου τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Παλαιῶν Πατρῶν, καὶ τοῦ προσενηκόντος ἑαυτὸν ἐκούσιον ὀλοκαύτωμα ἐν Μισολογγίῳ ἐπισκόπου Ῥωγῶν, καὶ τοῦ ἡρωϊκῶς πεσόντος ἀρχιμανδρίτου Δικαίου, καὶ τοῦ ἡρωϊκωτέρου Διάκου τῆς Λεβαδείας, καὶ τοῦ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, καὶ τῶν μυριάκις ἀνάντων τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ ἀρχιερέων Μεθώνης Γρηγορίου, καὶ Ἀρτῆς Πορφυρίου, καὶ Παροναξίης Ἱεροθέου, καὶ Βρεσθῆνης Θεοφωρήτου, καὶ πολλῶν ἄλλων. Καὶ ὅμως πόσοι ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πατρίδος ἐξουθενημένοι καὶ λιμώττοντες, διότι, «Qui sert son pays sert souvent un ingrat!»

Εἰς τὸν τοιαῦτα λοιπὸν καὶ τοσαῦτα πράξαντα κλῆρον, ἡ συνέλευσις τῆς Τροιζήνης ἀπηγόρευσε πᾶσαν μετοχὴν εἰς τὰ δημόσια, ἀνάρμοστον νομίσασα εἰς τοὺς στρατευομένους τῷ Χριστῷ νὰ ἐμπλέκωνται ταῖς πραγματείαις τοῦ βίου.

Ὁμολογοῦμεν τὴν βαθυτάτην ἡμῶν ἀμάθειαν περὶ τὴν θεολογίαν. Τολμηρὸν ἄρα ἤθελεν εἶσθαι τὸ νὰ ζητήσωμεν νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον. Ὑποθέτομεν ὁμοίως ὅτι ἡ κατὰ γράμμα αὐτοῦ ἐφαρμογὴ δύναται νὰ μᾶς ἀναδείξῃ ἄλλους Γρηγορίους Ζ', καὶ νὰ μᾶς φέρῃ ἕως τοῦ ν' ἀπαγορεύσωμεν καὶ αὐτὸν τὸν γάμον εἰς τοὺς ἱερεῖς.

Ἐχομεν ὁμοίως ἄλλην τινὰ ἀπορίαν·

Κατὰ τὰ σημερινὰ φιλεύθερα πολιτεύματα, καὶ

μάλιστα τὰ ἐπιτρέποντα, ὡς τὸ τῆς Ἑλλάδος, τὴν σχεδὸν πάνδημον ψηφοφορίαν καὶ τὴν πανδημοτέραν ἐκλογὴν, καὶ τὰ καθιερούντα τὴν ἀρχὴν ὅτι πάντες οἱ πολῖται εἶναι δεκτοὶ εἰς τὰ δημόσια ὑπουργήματα. ἕκαστος παντοπώλης ἢ πλακουντοποιὸς μετέχει εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως τῶν δημοσίων. Διὰ τί ἄρα ἡ κλάσις ἢ ἐκπροσωποῦσα τὸ τιμιώτερον, τὸ ἱερώτερον τῶν ἀνθρωπίνων συμφερόντων, τὸ θεμελιούν πόλεις καὶ Κράτη, καὶ ἰσχύιν πάλιν ἔχον νὰ καταστρέψῃ αὐτὰ, τὸ συμφέρον, λέγομεν, τῆς θρησκείας, κηρύττεται ἀπαυανάγωγος; Οἱ κληρικοὶ καλλιεργοῦσιν ἐπιστήμην εἰδικήν, καὶ μετέρχονται ἐπάγγελμα ἀνεξάρτητον, σχέσιν ἄπειρον ἔχον πρὸς τὰ ἐγκόσμια, καὶ σχέσιν σωτήριον. Ἀγνοοῦμεν λοιπὸν διὰ τί καὶ αὐτοὶ νὰ μὴ συμπράττωσι μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὴν κατάρτησιν τῶν δημοσίων;

Τοιαῦτα, φαίνεται, ἀνεπὸλαι κατὰ νοῦν καὶ εἰς τῶν κληρικῶν ἀντιπροσώπων τῆς συνελεύσεως, ὅτ' ἐγερθεὶς ἐν μέσῳ τῆς συζητήσεως, ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ τοῦ ἐπικειμένου ἐξουστρακισμού. Ἀλλὰ μόλις ἀνοίξας τὸ στόμα ἀνεφώνησεν. « Ἀκούσατε, Κύριοι, καὶ ἐκλείσεν ἐκ νέου αὐτό, καὶ σταθεὶς ἐν βαθυτατῇ σιωπῇ περιέριπεν ἀμηχάνως τὸ βλέμμα.

« Λέγετε, πάτερ, ἀνέκραζεν ἀνυπομόνως οἱ ἀντιπρόσωποι, λέγετε! »

Ἀλλ' ὁ σεβάσμιος πατὴρ ἀντὶ νὰ ῥητορεύσῃ,

« Ἐλησμονήσα, ἀπεκρίθη ἐπὶ τέλους, τί εἶχα νὰ σοῦ εἰπῶ, » καὶ ἐπεδόθη εἰς γέλωτα.

Καὶ ὡς δι' ἤλεκτρισμοῦ ὁ γέλως διεδόθη ἀκρατος εἰς πάντας, καὶ ἀντήχει τοσοῦτω βροντωδῶς ἀνά πασάν τὴν συνέλευσιν, ὥστε ὁ πρόεδρος ἠναγκάσθη ν' ἀπολύσῃ τὴν συνεδρίαν.

Τοιαύτης λήθης παραδείγματα δὲν εἶναι σπάνια. Τὸ 1833 ἢ 1831 ἔτος, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς, ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἐν Ναυπλίῳ πρέσβειν, ἐμέλλε νὰ προσφωνήσῃ, ἐν τινὶ ἐορτῇ, τὸν Βασιλέα· τὸ λογιδριὸν τοῦ ἦτο συντομώτατον, καὶ τὸν ἠκούσαμεν πολλάκις ἐπὶ ἀναλαβόντα αὐτὸ ἐκ στήθους. Ἀλλ' ὅταν ἐφθασεν ἡ ἐορτὴ, ὁ διπλωμάτης, πλησιάσας τὸν Βασιλέα, οὐδὲ γρὺ κατῴρθωσε νὰ προέρῃ, διότι, ὡς μᾶς εἶπε μετὰ ταῦτα, εἶχε λησμονήσει τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξ ὁλοκλήρου τὸ λογιδριον.

Ὁ Ἀλ. Δυμάς ἀναφέρει ὁμοίον τι πολλῷ ἀστειώτερον.

Κύριός τις ἐμέλλε νὰ συνυπογράψῃ μετ' ἄλλων ἐγγράφον τι ἢ συμβόλαιον· ἀλλ' ὅταν ἐφθασεν ἡ ὥρα νὰ βάλῃ τὴν ὑπογραφήν του, ἐλησμονήσας αὐτό του τὸ ὄνομα. Θρόμβιοι ἰδρωτὸς ἔρρεον ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου εἰς μάτην ἀγωνιζομένου νὰ ἐνθυμηθῇ πῶς ὠνομάζετο. Ἐτρεχεν ἄνω κάτω, ἐτριβε τὸ μέτωπόν του, ἐφύσα, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του δὲν ἤρχετο εἰς τὴν μνήμην του. Καὶ ἐὰν κατὰ καλὴν τύχην δὲν τὸν ἐκάλει τις φίλος του κατ' ὄνομα, ὁ ταλαίπωρος ἤθελε καταισχυνῆθαι ὁμολογῶν ὅτι δὲν ἐνθυμεῖτο πλέον πῶς ὠνομάζετο.

Ν. Δ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ.

—o—

Ὅποιον αἰσχος διὰ τοὺς ἀγνώμονας, βλέποντας ζῶν νὰ τοῖς δίδωσι τὸ παράδειγμα τῆς εὐγνωμοσύνης. Ὁταν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδυνατοῦντες νὰ περιμεινῶσιν εἰς τὴν πόλιν τῶν τὸν ἀναρίθμητον τοῦ Ξέρξου στρατὸν, ἐπεβιδάσθησαν εἰς πλοῖα διὰ ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς Σαλαμίνα, γενικὴ θλίψις κατεῖχε τὴν πόλιν, συμμερισθέντων καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιακῶν ζώων τοῦ κοινοῦ πένθους. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ μὴ λυπηθῇ καὶ καμθῇ εἰς οἶκτον βλέπων αὐτὰ ἀκολουθοῦντα μὲ ὠρυγὰς τοὺς ἐγκαταλιμπάνοντας αὐτὰ κυρίους των. Μεταξὺ δὲ ὅλων τούτων παρετηρεῖτο ὁ κύων τοῦ Ξανθίππου, τοῦ πατρὸς τοῦ Περικλέους, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸν ἀποχωρισμὸν, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πλέων πλησίον τοῦ πλοίου τοῦ φέροντος τὸν κύριόν του, ἐφθασε μέχρι Σαλαμίνος μ' ἐκλειυμένους δυνάμεις, καὶ ἐξέπνευσε παρὰ χρῆμα ἐπὶ τῆς ὄχθης. Ἦτον δὲ γνωστὸν ἐπὶ Πλουτάρχου τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη, καὶ ὠνομάζετο Κυνὸς τάφος.

Ἐν Ῥώμῃ καταδικάζοντο πολλάκις οἱ ἐγκληματίαι νὰ μάχωνται ἐν τῷ θεάτρῳ πρὸς τὰ θηρία. Ὑπῆρχε δέποτε μετὰ αὐτῶν ἄγριος λέων, οὗ τὸ τερατώδες ἀνάστημα, οἱ φορικῶδεις μηχανοὶ, ἡ κυματίζουσα χαίτη, οἱ σπινθηροβολοῦντες ὀφθαλμοί, ἐπέκειαν τρόμον συγχρόνως καὶ θαυμασμόν. Δυστυχῆς τις κατὰδικὸς προχωρεῖ εἰς τὸ στάδιον, καὶ ἐμμανὲς τὸ θηρίον ὀρμᾷ κατὰ τοῦ θύματός του. Ἀλλ' αἰφνης ἵσταται, καὶ καταθέτον τὴν φυσικὴν του ὑπερφάνειαν, πλησιάζει αὐτὸν προσηκῶς κινοῦν τὴν αὐχλιν, ὡς οἱ κύνες θωπεύουσι τοὺς κυρίους των, καὶ λήγει τὰς χεῖρας καὶ κνήμας του. Τότε ὁ ἄνθρωπος, ἐκπλαγείς ἐκ τῶν τρόπων τοῦ θηρίου, συνήλθεν, ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις του, καὶ παρατηρήσας τὸν λέοντα, ἐρρίφθη πρὸς αὐτόν, καὶ τὸν ἐδώκε μετ' ἀμέτρου χαρῆς, εἰς τὴν τὸ θηρίον ἀνταπεκρίνετο. Τὸ θαυμάσιον τοῦτο συμβᾶν ἐπλήρωσεν ἐκπλήξεως τὴν ὁμήυριν, ἥτις ἐπευρημοῦσα ἐχειροκρότει. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ Καλιγῶλας, πρὶν καὶ αὐτός, διέταξε νὰ τῷ παρουσιασθῇ ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος, ὃν εὐπλάγχυνίσθη ὁ λέων, καὶ τὸν ἐρωτᾷ πόλος ἦτον καὶ πῶς ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τὸ τρομερὸν ζῶον; « Εἰμὶ αἰχμάλωτος, ἀπεκρίθη αὐτός, ὠνομάζομαι δ' Ἀνδροκλῆς. Καθ' ὃν χρόνον ὁ κύριός μου ἦτο ἀνθύπατος Ἀφρικῆς, ἐπειδὴ μὲ μεταχειρίζετο μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος καὶ ἀπανθρωπείας, ἐδραπέτευσα, καὶ διὰ νὰ ὑπεκρύψω τὰς ἐρεῖνας του, ἐκρύβην εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Λιβύης, ἐλθὼν ἀπόφασιν, ἐὰν δὲν εὕρισκον τὰ πρὸς ὑπερξίν, νὰ ζητήσω τὸν προχειρότερον θάνατον. Διατρέχων τὴν βλέγουσαν ἄμμον τῆς ἐρήμου, ἐπὶ τοῦ μεγαλητέρου καύσωνος τῆς μεσημβρίας, εἶδα ἄντρον δροσερόν, καὶ ἠθέλησα νὰ καταφύγω εἰς τὴν σκιάν του. Ἀλλὰ μόλις εἰσῆλθον, καὶ εἶδα εἰτερχόμενον κατόπιν μου αὐτόν τοῦτον τὸν λέοντα, οὗ ἡ πρὸς ἐμὲ πρῶτης δικαίως σᾶς ἐξέπληξεν· ἐφώναζε δὲ κλαυθμηρῶς, καὶ ἐκ τῶν κρυγῶν του ἐνόησα ὅτι ἦτο πληγωμένος. Τὸ